

Makro: Bütçe dengesi ağustos ayında da fazla verdi

Merkezi yönetim bütçe dengesi temmuz ayının ardından ağustosta da fazla verdi; 51,3 milyar TL. Ocak-Ağustos döneminde bütçe açığı 383,4 milyar TL olurken, son 12 aylık dönemde birikimli açık ise 559 milyar TL'ye geriledi. Aylık bazda verilen fazlaya karşın, mevsimsellikten arındırılmış olarak bütçe dengesi bir önceki aya göre cari transferler ve faiz harcamalarındaki artış kaynaklı bozuldu. Vergi gelirlerinin bütçeye katkısı ise hızlanan enflasyon eğilimi, artan vergi oranları ve zayıflamayan iç talebin etkisiyle güçlü seyretmeye devam ediyor.

Yılın ilk 8 ayındaki eğilimin sabit kaldığı varsayımı altında yıl sonunda bütçe açığının yaklaşık 600 milyar TL'ye ulaşacağını hesaplıyoruz. Ancak yeni Orta Vadeli Program'da 2023 yıl sonu için bütçe açığı tahmini deprem harcamaları ve artan faiz ödemelerine bağlı olarak 1.633 milyar TL (milli gelire oranla %6,4) olarak sunuldu.

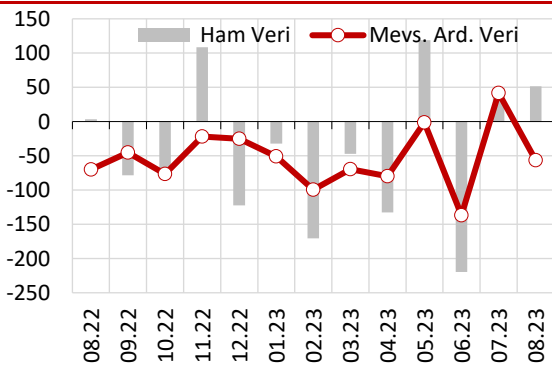
Bütçe gelişmelerinin OVP tahminleri çerçevesinde gerçekleşmesi yılın son 4 ayında oldukça yüksek bir bütçe açığı verileceği anlamına geliyor. Bu durum, parasal sıkılaştırma adımlarıyla özel kesim talebinde sağlanmaya çalışılan yavaşlamanın büyüme üzerindeki yavaşlatıcı etkilerinin kamu harcamalarıyla bertaraf edileceği sinyalini veriyor. Benzer bir yaklaşımı 2024 yılı için de görüyoruz. Bu çerçevede, yılın kalanında iç talep kompozisyonunda bir değişim olmasına rağmen, iç talep kaynaklı büyümenin devam edeceğini düşünüyoruz.

Diğer taraftan, son yıllardaki OVP'lerde yıl sonu bütçe açıklarının sunulan tahminlerden daha düşük kaldığını da görüyoruz. Büyümenin gidişatına göre kamu kesimi harcamalarının öngörüldüğü kadar yapılmayabileceğini ve bütçe açığının daha düşük seviyelerde kalmasının tercih edilebileceğini düşünüyoruz. Yine de önümüzdeki dönemde kamu kesiminin büyüme üzerindeki rolünün artacağı bir döneme girdiğimizi değerlendiriyoruz.

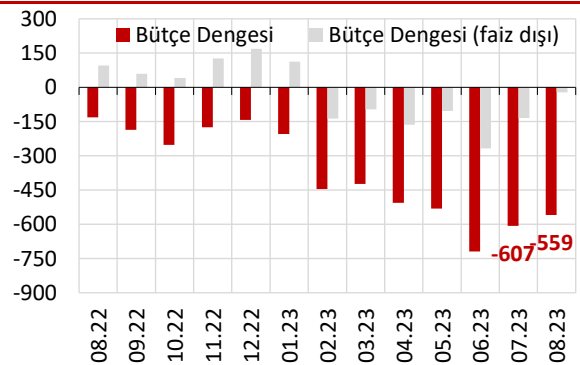
Bütçe verilerine ait ayrıntılar şu şekilde:

Bütçe Dengesi:

- Ağustos ayında merkezi yönetim bütçe dengesi toplamda 51,3 milyar TL, faiz dışı olarak ise 138,4 milyar TL fazla verdi (Grafik 1). Böylelikle, yılın ilk sekiz ayında bütçe açığı 383,4 milyar TL'ye, 12 aylık birikimli açık ise 559,2 milyar TL'ye geriledi (Grafik 2).
- Mevsimsellikten arındırılmış olarak bütçe açığında ise geçen ay göre bozulma görüldü (Grafik 1). Bu gelişmede, hem faiz hem de faiz dışı harcamalardaki artış başrol oynadı. Ancak, vergi gelirlerinin gücünü koruması açığın büyümesini engelledi.

Grafik 1. Bütçe Dengesi (milyar TL)

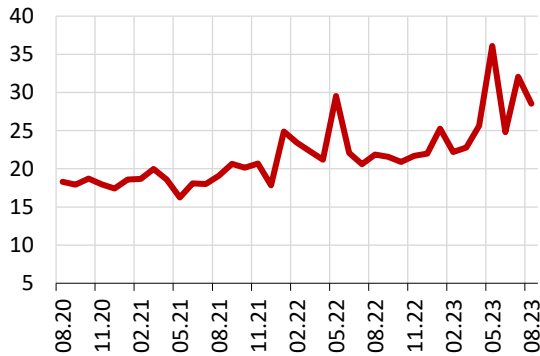
Kaynak: HMB, Akbank

Grafik 2. Bütçe Dengesi (12 aylık birikimli, milyar TL)

Kaynak: HMB

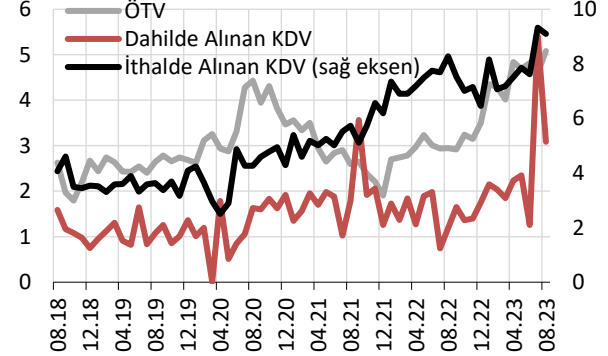
Bütçe Gelirleri:

- **Merkezi yönetim bütçe gelirleri**, ağustos ayında da vergi gelirleri öncülüğünde, **yıllık %100,7 ile güçlü artış göstererek 614 milyar TL olarak gerçekleşti**. Ocak-Ağustos döneminde ise yıllık artış %69,6 oldu; 2.998,7 milyar TL. OVP'da 2023 yıl sonu tahmini 4.929,7 milyar TL.
 - **Vergi gelirleri** ağustosta yıllık bazda %99,8 artarak 543,2 milyar TL seviyesinde gerçekleşti. Böylece yılın ilk sekiz ayında yıllık artış %76,0 oldu.
 - **Gelir vergisi yıllık %101,5, kurumlar vergisi tahsilatı** ise %59,4 artış gösterdi. Kurumlar vergisi artışının yaklaşık yarısını deprem nedeniyle tahsil edilen ek vergi oluşturuyor.
 - **ÖTV gelirlerinde** yıllık artış %164,5 oldu; bu artışta petrol ve doğal gaz ürünleri ile motorlu taşıtlardan alınan ÖTV'deki artış öne çıkıyor. Yılın ilk sekiz ayında motorlu taşıtlardan elde edilen ÖTV geliri 257 milyar TL ile toplam ÖTV gelirinin %50'sini, toplam vergi gelirlerinin ise %10'unu oluşturdu.
 - Akaryakıt ürünlerindeki maktu ÖTV artışının (benzin ve motorinde 5TL, LPG'de 4TL) vergi tahsilatına bu ay yansıdığı ve bu kalemden elde edilen geliri 3 katına çıkardığı görülüyor. Mevsimsellikte arındırılmış olarak aylık ilave gelir yaklaşık 15 milyar TL.
 - **Dahilde alınan KDV** geçtiğimiz ay kuvvetli bir artış kaydetmişti. Mevsimsellikten arındırılmış olarak ağustos ayında beklediğimiz gibi bir düzeltme hareketi görülüyor (Grafik 4). Ancak yine de iki ay öncesinin oldukça üzerinde. Bu gelişmede son iki ayda birikimli enflasyonun %19,4'e ulaşması ile KDV oranlarındaki 2 puanlık artış temel belirleyiciler. Bununla birlikte, iç talebin gücünü koruması da KDV tahsilatına katkı yapıyor. Yıllık artış oranı %287,8 düzeyinde
 - **İthalde alınan katma değer vergisi** ise döviz kurundaki yükselişin de etkisiyle yıllık %67 artış gösterdi.
 - **2023 yılı için uygulanacak ilave MTV tahsilatından** temmuz ayında 1,6 milyar TL, ağustos ayında ise 6,9 milyar TL gelir elde edildi.
 - Vergi gelirlerinin gelişimine **fiyat ve mevsim etkilerinden arındırılmış olarak bakıldığında ise**, vergi gelirleri ağustosta aylık bazda, ÖTV ve mülkiyet üzerinden alınan vergiler hariç diğer kalemlerdeki düşüşün etkisiyle, aylık bazda %11 azaldı (Grafik 3). ÖTV ise aylık bazda %10,5 arttı. Diğer taraftan, ithalde alınan KDV aylık %2,4 azalış gösterdi.

Grafik 3. Vergi Gelirleri (milyar TL, mev. ard., 2003 fiyatlarıyla)

Kaynak: HMB, Akbank

* Reelleştirmeler ilgili TÜFE kalemleri kullanılarak yapılmıştır.

Grafik 4. Vergi Gelirleri (milyar TL, mev. ard., 2003 fiyatlarıyla)

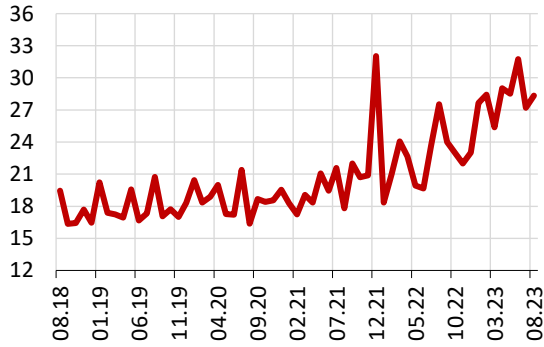
Kaynak: HMB, Akbank

Bütçe Giderleri:

- **Merkezi yönetim bütçe harcamaları** yıllık %86,1 artışla **562,7 milyar TL** olarak gerçekleşti. Böylece yılın ilk sekiz ayında harcamalarda yıllık artış %94,9 oldu; 3.382,1 milyar TL. OVP'da 2023 yıl sonu tahmini 6.562,6 milyar TL.

- **Faiz dışı harcamalar ağustosta** yıllık %70, Ocak-Ağustos döneminde ise yıllık %91 arttı; 2.982 milyar TL.
 - Son **yayınlanan tebliğle birlikte KKM yükü TCMB'ye aktarılmıştı**. KKM için yapılan transferlerin sona ermesi bütçe giderlerinin daha düşük gerçekleşmesinde etkili oldu. Yılın ilk yedi ayında KKM gideri 59,5 milyar TL olmuştu.
 - Harcamalardaki hızlanmanın yaklaşık yarısı **cari transferler** kalemindeki artıştan kaynaklanıyor. KİT görevlendirme kalemi temmuz ayının ardından ağustosta da önceki ayların altında gerçekleşti.
 - **Personel giderleri ise** cari transferlerden sonra aylık artışa en çok katkı yapan **ikinci harcama kalemi oldu**. Yıllık bazda da %125,5 ile oldukça güçlü.
 - Yatırım harcamalarını da içeren **sermaye giderlerindeki** yıllık artış ise %64,3 oldu. Mevsimsellikten arındırılmış olarak da %10 arttı.
 - **Mal ve hizmet alımlarında** yıllık artış ise önceki aylara göre bir miktar yavaşladı; %31,4. Ancak mevsimsellikten arındırılmış olarak %17 ile güçlü bir artış kaydetti.
- **Faiz harcamaları** ağustosta aylık 64,5 milyar TL artışla 87,1 milyar TL olurken, yılın ilk sekiz ayında da %130 artışla 400 milyar TL olarak gerçekleşti.
- **Bütçe harcamaları fiyat ve mevsim etkilerinden arındırılarak incelendiğinde ise**, faiz dışı harcamaların aylık bazda %4,1 arttığı görülüyor (Grafik 5 ve 6).

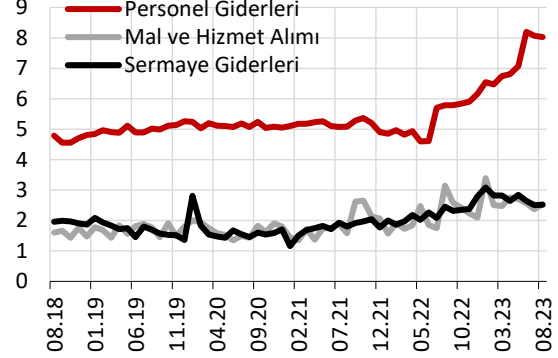
Grafik 5. Faiz Dışı Bütçe Harcamaları (milyar TL, mev. ard., 2003 fiyatlarıyla)

Kaynak: HMB, Akbank

* Reelleştirmeler ilgili TÜFE kalemleri kullanılarak yapılmıştır.

Grafik 6. Faiz Dışı Bütçe Harcamaları (milyar TL, mev. ard., 2003 fiyatlarıyla)

Kaynak: HMB, Akbank

Tablo 1. Bütçe Dengesi (Milyon TL)

	Aylık		İlk 8 Ay Birikimli		12 Aylık Birikimli	
	Ağu.23	Ağu.22	Ağu.23	Ağu.22	Ağu.23	Ağu.22
Merkezi Yönetim Gelirleri	613.956	305.930	2.998.719	1.768.320	4.030.486	2.297.723
Genel Bütçe Gelirleri	606.644	301.322	2.932.320	1.730.328	3.940.800	2.245.273
Vergi Gelirleri	543.183	271.858	2.595.811	1.474.497	3.474.752	1.926.676
Gelir Vergisi	68.166	33.831	398.119	205.785	548.798	293.301
Kurumlar Vergisi	161.064	101.051	473.399	366.579	614.274	427.380
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	51.173	13.196	285.482	107.863	352.762	160.670
Özel Tüketim Vergisi	104.100	39.351	512.746	241.024	691.513	313.885
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	96.798	57.925	550.545	360.994	768.517	470.884
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	4.723	2.507	97.834	74.670	127.869	81.945
Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	2.440	1.830	17.544	21.073	24.471	21.799
Faizler, Paylar ve Cezalar	54.671	22.778	208.608	150.412	295.923	200.013
Sermaye Gelirleri	937	2.167	8.443	8.505	12.295	13.189
Alacaklardan Tahsilat	691	182	4.079	1.171	5.491	1.650
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	5.705	3.803	48.797	28.738	68.490	40.892
Düzen. ve Denet. Kurumların Gelirleri	1.607	805	17.602	9.254	21.196	11.558
Merkezi Yönetim Harcamaları	562.686	302.343	3.382.103	1.735.193	4.589.657	2.428.596
Faiz Hariç Harcamalar	475.537	279.696	2.982.002	1.561.199	4.052.648	2.201.914
Personel Giderleri	129.274	57.318	826.534	379.621	1.062.209	496.960
Sosyal Güv.Kur. Devlet Primi	16.421	9.000	119.660	59.794	156.730	79.577
Mal ve Hizmet Alımları	40.650	30.942	232.056	126.905	362.811	205.320
Cari Transferler	186.923	98.547	1.412.053	715.982	1.822.435	964.895
Sermaye Giderleri	36.762	22.373	199.227	107.975	368.147	184.571
Sermaye Transferleri	33.416	9.792	100.484	20.467	128.840	39.624
Borç Verme	32.091	51.725	91.988	150.455	151.477	230.967
Faiz Harcamaları	87.149	22.647	400.100	173.994	537.009	226.682
Bütçe Dengesi	51.270	3.586	-383.384	33.127	-559.171	-130.873
Faiz Dışı Denge	138.419	26.233	16.716	207.121	-22.162	95.809

Kaynak: Muhasebat

Bu rapor Akbank Ekonomik Araştırmalar tarafından hazırlanmıştır.

Ekonomik.arastirmalar@akbank.com

Çağrı Sarıkaya– Baş Ekonomist

Cagri.Sarikaya@akbank.com

Çağlar Yüncüler

Caglar.Yunculer@akbank.com

M. Sibel Yapıcı

Sibel.Yapici@akbank.com

Alp Nasır

Alp.Nasir@akbank.com

YASAL UYARI: Bu rapor ve yorumlardaki yazılar, bilgiler ve grafikler, ulaşılabilen ilk kaynaklardan iyi niyetle ve doğruluğu, geçerliliği, etkinliği velhasıl her ne şekil, suret ve nam altında olursa olsun herhangi bir karara dayanak oluşturması hususunda herhangi bir teminat, garanti oluşturmadan, yalnızca bilgi edinilmesi amacıyla derlenmiştir. İş bu raporlardaki yorumlardan; eksik bilgi ve/veya güncellenme gibi konularda ortaya çıkabilecek zararlardan Akbank TAŞ, Ak Yatırım AŞ ve çalışanları sorumlu değildir. Akbank TAŞ ve Ak Yatırım AŞ her an, hiçbir şekil ve surette ön ihbara ve/veya ihtarla gerek kalmaksızın söz konusu bilgileri, tavsiyeleri değiştirebilir ve/veya ortadan kaldırabilir. Genel anlamda bilgi vermek amacıyla genel yatırım tavsiyesi niteliğinde hazırlanmış olan iş bu rapor ve yorumlar, kapsamlı bilgiler, tavsiyeler hiçbir şekil ve surette Akbank TAŞ ve Ak Yatırım AŞ'nin herhangi bir taahhüdünü içermediğinden, bu bilgilere istinaden her türlü özel ve/veya tüzel kişiler tarafından alınacak kararlar, varılacak sonuçlar, gerçekleştirilecek işlemler ve oluşabilecek her türlü riskler bizzat bu kişilere ait ve raci olacaktır. Bu nedenle, işbu rapor, yorum ve tavsiyelerde yer alan bilgilere dayanılarak özel ve/veya tüzel kişiler tarafından alınacak kararlar, varılacak sonuçlar, gerçekleştirilecek işlemler nedeniyle oluşabilecek her türlü maddi ve manevi zarar, kar mahrumiyeti, her ne nam altında olursa olsun ilgililer veya 3. kişilerin uğrayabileceği doğrudan ve/veya dolayısıyla oluşacak zarar ve ziyandan hiçbir şekil ve surette Akbank T.A.Ş., Ak Yatırım A.Ş ve çalışanları sorumlu olmayacak olup, ilgililer, uğranılan/uğranılacak zararlar nedeniyle hiçbir şekil ve surette her ne nam altında olursa olsun Akbank TAŞ, Ak Yatırım AŞ ve çalışanlarından herhangi bir tazminat talep etme hakkı bulunmadıklarını bilir ve kabul ederler. Bu rapor, yorum ve tavsiyelerde yer alan bilgiler “yatırım danışmanlığı” hizmeti ve/veya faaliyeti olmayıp, genel yatırım danışmanlığı faaliyeti kapsamındadır; yatırım danışmanlığı hizmeti almak isteyen kişi ve kurumların, iş bu hizmeti vermeye yetkili kurum ve kuruluşlarla temasa geçmesi ve bu hizmeti bir sözleşme karşılığında alması SPK mevzuatınca zorunludur. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, mevduat kabul etmeyen bankalar ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Bu görüşler, genel yatırım danışmanlığı faaliyeti kapsamında genel olarak düzenlendiğinden, kişiye özel rapor, yorum ve tavsiyeler içermediğinden mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle, sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir.

